

ДРАГОМИР С. ПОПОВИЋ

МОНАСТИР ВАВЕДЕЊЕ

ПОРЕКЛО И ОПИС

Кад се пође од Чачка путем који води кроз Овчарско-кабларску клисуру, први манастир на који ћемо наићи од девет, због којих је ова клисура прозвана српском Светом гором, јесте Ваведење. Оно се налази под самим путем на улазу у Овчарско-кабларску клисуру с десне стране Западне Мораве. Црква је подигнута на једној заравни испод косе која се са Овчара стрмо спушта ка Морави, а удаљена је педесетак метара од те реке и око стотину метара од ушћа планинског потока Трчиноге, који пролази скоро поред самог манастира са његове источне стране. Усамљен, испод шумовитог Овчара, који се стрмо уздиже са јужне стране, манастир је у своје време уживао потпуни мир, што је био циљ његовог оснивача.

Порекло овог, као и осталих манастира у Овчарско-кабларској клисури, обавијено је тамом. Кроз ту таму светлуца легенда својом слабом и несигурном светлошћу.

По легенди коју је забележио Вук Ст. Караџић, „овај манастир је градио свети Саво и његов отац Симеун“ . . . „Још се приповједа —

наставља даље Вук — да је некакав њиов слуга, или пристав, од сваки кола, која су овдје од некуд иза Чачка (!) вукла камење, уста- вљао по један камен у пољу, ђе је сад Чачак, те од оног камења онђе зидао цркву; па кад су га упитали: Шта то радиш, а он одговорио: „Ето чачкам нешто“. И од тога остао Чачак“.¹

Ако се из ове легенде може извући зрнце истине или какав год стваран закључак, он би се могао односити само на неку везу између старог манастира Граца (данашња Чачанска црква), задужбине кне- за Страцимира, брата Немањиног, и овог храма. Само, питање је каква би и у чему би могла бити та веза. Још Вук је поменуто леге- нду пропратио једном примедбом, у којој је изражена сумња да је зидање старог манастира Граца у Чачку зависило од зидања мана- стира Ваведења. „Та чачанска црква, која је већ неколико пута ту- рчена и крштена, стоји и сад (турска цамија), и много је већа и лепша од ове намастирске“ — каже Вук. Не само већи и лепши, манастир Градац је и много значајнији. Он је Жичким закоником, који је из- дао краљ Стеван Првовећани, проглашен једним од четири „краље- вска манастира“. А то су манастири који су имали пуну аутономију и који су били независни од епископа. Они су, као што се види, ужи- вали највећи углед. Међу њима видимо три задужбине Стевана Не- мање (Студеница, Ђурђеви стубови и Хиландар) и једну задужбину његовог брата Страцимира (Градац).² Према томе, ако је постојала не- ка веза између ова два манастира, онда би била много вероватнија претпоставка да је Ваведење било метох манастира Граца. Али, за ту претпоставку немамо никакав доказни материјал.

На питање ко је подигао овај манастир, за сада је немогуће од- говорити, јер о томе не постоје никакви писани подаци. Легенда, коју је забележио Вук, приписује га светом Сави и његовом оцу Симеуну, односно Немањи. Вероватно држећи се ове легенде, Јоаким Вујић је категорички тврдио: „Оснивалац овог манастира био је свјати Симе- он, краљ српски, и његов син Сава“.³ При том он не казује откуда је узео овај податак. Међутим, Милан Милићевић је, с правом, сумњао у тачност тог податка.⁴ Из историје знамо да су Сава и Немања жи- вели заједно у Рашкој до отприлике 1192. године, када је Сава, одно- сно Растко, одбегло у Свету гору. У то време Растко је био још сувише млад да би са својим оцем Немањом могао учествовати у таквом је- дном послу као што је подизање манастира. Да су Растко и Немања заједно зидали какав манастир у Рашкој, односно тадашњој Србији, свакако би то било поменуто у њиховим биографијама или у родосло- вима, као што је то учињено са другим манастирима које су подигли

Немањићи. Осим тога, несумњиво би то било много већа и архитектонски богатија грађевина. Истина, Вук, у поменутом чланку, истиче да грађевина има „доље око цркве појас (по чему њекоји распознају царске задужбине)“. То исто за Вуком понавља Милан Милићевић: „Црква има . . . око себе појас, што неки држе да је знак царских задужбина“.⁵ Ако то заиста треба да представља знак за „царске“ задужбине, што нимало није сигурно, онда би овај манастир могло подићи неко мање значајно лице из породице Немањића, можда неки од Страцимирових потомака. А могао би то бити знак и за метох царске задужбине, ако останемо при претпоставци да је Ваведeње метох „краљевског манастира“ Граца. Разуме се, ми се крећемо у области претпоставки и не инсистирамо ни на једном од поменутих решења.

Немамо ни сасвим сигурних података из кога времена потиче овај манастир. Ако изузмемо Панту Срећковића, који је, на основу једног погрешно схваћеног натписа, тврдио да Ваведeње потиче из 1452. године,⁶ сви који су писали о овом манастиру били су мишљења да он потиче из XIII века. М. Валтровић тврди категорички да је црква „грађена . . . у XIII веку“⁷ не пружајући никакву аргументацију за то своје тврђење. Али, већ Д. С. Милутиновић у једном напису о манастиру Петковици, на основу неких архитектонских детаља, закључује да манастир Ваведeње потиче из XIII века. Тако он, на једном месту, каже да Ваведeње има облик кубета који је сличан црквама из XIII века (Ариље, Градац и др.).⁸ Даље, говорећи о манастиру Петковици, он истиче да „олтарска апсида није изведена до висине брода, него је нижа“, па додаје: „Овакве ниске апсиде налазимо редовно по нашим црквама од XII — XIII века (Студеница, Придворица, Ариље, Градац, Троица, Ваведeње и др.)“.⁹ Утврђивање старости једног манастира помоћу архитектонских особина може изгледати врло убедљиво. Али, треба имати на уму да су ту могућна угледања. Стога је Владимир Р. Петковић, имајући у виду све што је у прошлости речено о старини манастира Ваведeња, могао, очигледно са извесном опрезношћу, да каже само: „Мисли се да је из XIII века“.¹⁰

Ваведeње је мала једнобродна црква са основом у облику правоугаоника и олтарском апсидом. Првобитна грађевина, без предњег дела дозиданог 1930. године, дугачка је (са олтаром) само 12,70 м, а широка 4,20 м. Са дозиданим делом дужина износи 17,90. Архитектоника је прилично проста, као што примећују Вук и Каниц. Владимир Р. Петковић налази да је црква „својом основом слична . . . цркви св. Луке у Котору“.¹¹ Од старих архитектонских елемената сачуван је само на олтарској апсиди један дводелни прозор од камена, са скром-

ним декоративним елементима. Некада су постојала још два таква прозора — један са јужне, а други са северне стране — али су они приликом преправке 1928 — 1930, када је дозидан део са звоником, уништени, а на њихово место постављени су нови „модерни“ прозори.

Некада је црква, као што смо видели, имала једно мало кубе, које помињу Вук, Јоаким Вујић, Каниц, М. Валтровић и Д. С. Милутиновић. Валтровић је дао цртеж манастира са кубетом (изгледа да тај цртеж није сасвим успео, види слику број 1). Опис тог кубета дао је укратко Валтровић: „Кубе је то стајало на четири уз зид приљубљена ступца, који су се спајали луковима и матицама, изнад којих је ишао хоризонталан појас те је делио делове што носе од оних који се носе“.¹² Сличан опис даје Д. С. Милутиновић. Истина, он описује кубе манастира Петковице, али налази да је оно слично кубету Ваведња. А то кубе „са његовим цилиндарским тамбуром“ стајало је на „квадратно изиданом подножју“. Оно се „диже на четири зидна ступца који су на горњем крају међусобно луковима полукружним спојени“. „У угловима оног квадрата, што је састављен од она четири лука, који се о зидне ступце опирају, — озидане су сводне матице (пандантиви), што посредују постепено прелаз из квадратног у кружни основ на коме се тек подиже цилиндрасти тамбур (узвисак кубета) о који се сам сферни свод ослања“.¹³ Кубе се срушило 1870. године и више није рестаурирано.

Јоаким Вујић оставио нам је податак да је црква изнутра „сва измолдована“.¹⁴ На жалост, нити он, нити ко други, није се сетио да каже ма шта поближе о фрескама: ни из кога је времена живопис, нити ко га је радио (ако је постојао какав запис о томе, као, на пример, у манастиру Благовештењу и Никољу). Фреске су упропашћене, тако да се до данас ниједна није сачувала.

Око манастира постојале су ћелије, о којима говори Ј. Вујић, али о њиховом изгледу не можемо ништа да кажемо, пошто су често паљене и рушене. Интересантан је један податак који је оставио Вук. Он је 1820. године у близини манастира, „на самој обали Мораве“, затекао остатке неких зидина. Од сељака је добио обавештење да су то остаци старог моста. Вук је у то посумњао, јер са друге стране реке није било ништа слично, па је сматрао да су то остаци од ћелија, само га је чудило што су подалеко од цркве.¹⁵ Ф. Каниц, који је као стручњак имао много више искуства, сматрао је да је то „развалина једног средњовековног замка (Schloss)“, а који је подигнут „са великом вероватноћом на зидовима римског кастела“.¹⁶ Свакако, то утврђење имало је задатак да штити улаз у Овчарско-кабларску клисуру. Али, овде

би се поставило питање да ли постоји нека веза између овог замка и манастира и у чему би била та веза. Одговор на ово питање за сада је немогуће дати, ако нећемо да упаднемо у претпоставке. Не знамо тачно ни где је била та грђевина о којој говоре Вук и Каниц. Данас не постоје никакви остаци од ње. Камен су разнели сељаци из околине ради изградње разних грађевина, уколико није употребљен за зидање парохијске куће. Ипак, највероватније би било претпоставити да је утврђење било постављено негде ближе ушћу потока Трчиноге у Мораву.

ПЕРИОД РОБОВАЊА ПОД ТУРЦИМА

Из доба робовања под Турцима немамо много података о судбини овог манастира. „Краљевски манастир“ Градац био је претворен у џамију. Манастир Ваведење је, по свему судећи, у то време преузео функцију Страцимирове задужбине. Његова парохија допирала је до самог Чачка. Несумњиво највећи део те парохије припадао је некада манастиру Грацу (Бељина, Придворица, Парменац, а можда и Риђагепца и Паковраће). Отуда је, можда, и постала легенда коју је забележио Вук. Народ и калуђери нису могли да се помире са фактом да је Градац, који је постао турска џамија и за хришћане није више представљао никакву вредност, значајнији од манастира Ваведења, који живи, служи и зрачи вером и надом у ослобођење. Кад је већ зла коб обрнула ред вредности, онда га је требало обрнути и у свести и приказати да је зидање манастира Граца зависило од зидања Ваведења, приписати га неком слузи (приставу), док су Ваведење зидали нико мањи него оснивач прве српске државе, Немања, и његов син, први српски архиепископ, св. Сава.

Али, и овај храм је поделио судбину многих српских цркава и манастира. Пошто се налази на самом путу који води из Чачка, свакако је био изложен пустошењу, пљачкању и рушењу од стране Турака. Биће углавном тачно оно што тврди Јоаким Вујић, наиме да је црква „многострано била од Турака попаљена, поробљена и касније до оснивања попаљена и порушена“.¹⁷ Не знам откуда је Јоаким Вујић добио ове податке: да ли их је узео из причања калуђера или народа, или је то његов произвољан закључак изведен на основу једног записа на Минеју за месец јули, који се чува у манастиру. Тај запис гласи:

„1797 мѣхта совершился монастырь Бокеденне близъ Мораве рieke подъ Обчаромъ и Кабаромъ планиномъ и занестѣла была сто година и Божниимъ повелениемъ совершился мѣсяцъ Юнаго тѣждомъ попа Милиѣа Ђсјевиѣа и монашескимъ чинъ прими Юнаго има вистѣ ему мелечнѣ“.

Овај запис нам омогућује да одредимо време када је манастир опустео. Ако од године 1797. одуземо 100 година, добијамо годину 1697. По свој прилици број од 100 година је заокружљен и не мора никако бити сасвим тачан. Диференција од 10 година више или мање била би сасвим могућа. Оно што одмах пада у очи, то је да су то године бурних догађаја после друге опсаде Беча (1683—1699). Сетимо се да су Аустријанци, уз помоћ српских устаника, гонећи Турке допрли до Качаника 1689. године. На страну Аустрије стао је отворено и пећки патријарх Арсеније III Чарнојевић, који је једним прогласом позвао Србе у борбу против Турака. Али, када су Аустријанци били потиснути, патријарх Арсеније III Чарнојевић, да би избегао освету, морао се са око 100.000 душа селити на север преко Саве и Дунава (1690. године). Тада су Турци свој бес искалили нарочито на црквама и манастирима, чији су представници стали на страну њиних непријатеља. У том времену страдао је и опустео и манастир Ваведење, као што се види из наведеног записа. Да ли су се калуђери повукли са патријархом Чарнојевићом, или су се разбегли, или су можда били побијени, на то питање се не може дати никакав поуздан одговор.

Обнова манастира извршена је 1797. године, како каже запис. То је доба после свиштовског мира (1791), када су Турци, под притиском Русије и Аустрије, постали знатно толерантнији према хришћанима у својој земљи, па су допустили и обнову многих порушених цркава и манастира. Из наведеног записа дознајемо да је за обнову Ваведења највише заслужан поп Милић Вујовић. Бук каже да је поп Милић родом из Трнавe. За Вуком тај податак понавља и Каниц.

Из цитираног записа се не види какве и колике оправке су биле потребне да би се црква оспособила за рад, нити је у њему указано у којој мери је била раније оштећена. Вероватно тада је додато, како каже Јоаким Вујић, „пред припратом женском . . . једно прилично велико, од дасака начињено предверије, које је приљубљено к женској припрати.“¹⁸ По мишљењу Вујићеву, ово „предворије“ је начињено зато што је црква била мала и није могла да прими већи број верника. Оно је вероватно било слично „предверију“ у манастиру Благовеш-

тењу. Приликом реконструкције Ваведења 1928—1930. ово „предвешће“ уклоњено је и на његово место дозидан нови део са звоником.

ПЕРИОД ОД 1815. ДО 1933. ГОДИНЕ

Са много више сигурности и на основу много више података може се говорити о историји овог храма у слободној Србији и Југославији.

На основу онога што нам је рекао Вук у наведеном напису, могла би се закључити да је манастир после обнове 1797. године непрекидно служио. То можемо закључити и посредним путем, на основу дарова које је добијао од верника. Један запис на путиру, који се и данас чува у манастиру, говори да га је приложио „Рабк Божи Драгџинић села Дучеловића 1800“. Запис на Минеју за јули говори да је ту књигу приложио Милосав Николић „од села Винче“ (ваљда Винче — ДП) 1803. године. Ови подаци говоре не само да је манастир у то време служио, већ и да је био познат и цењен и у удаљенијим крајевима, који нису спадали у његову парохију.

Године 1820, према Вуку, у манастиру су постојала три калуђера, али он је код цркве нашао само једног ђака, пошто су калуђери били отишли у парохију ради обављања послова. Ваљда због тога, Вук није могао да прибави много података. Он се нарочито интересовао за рукописне књиге ради којих је највише и дошао да обиђе овчарско-кабларске манастире. Од затченог ђака Вук је добио обавештење да у Ваведењу нема рукописних књига, а да је раније постојао „један триод, писат под Рудничком планином, па га дуовник продао некоме“.¹⁹ Негде у овом добу био је неко време у манастиру игуман неки Софроније, о коме говори запис на Минеју за јули.

Јоаким Вујић, који је посетио Ваведење 26. септембра (по старом) 1826. године, затекао је сасвим другу ситуацију. „Манастир јест потпао под мирског свјаштеника именом Василија Симеоновича“ — вели он.²⁰ Није нам јасно како и зашто је за свега шест година, колико је протекло од Вукове посете, дошло до те промене. Вујић чак и не зна, или не налази за потребно да то каже, да су овде пре само шест година живела три калуђера, него предавање манастира мирском свештенику тумачи тиме што су Турци ћелије „до основанија“ порушили, па није било услова за живот калуђера. Али, рушење ћелија „до основанија“ могло се догодити најкасније 1813—1815. године, дакле пре

Вуковог доласка у овај манастир. Вујић је овде непоуздан. Шта је било са ћелијама у којима су 1820. године становала три калуђера? Да ли нису погореле, па је и то Вујић приписао Турцима? То питање остаје отворено.

Из једног записа на Минеју за месец мај, који се чува у Ваведењу, видимо да је 1829. године „исту ову књигу продао Никифор попу Василију за 55 гроша“, што значи да је у то време још служио у манастиру као мирски свештеник поминути Василије. Али, из књиге рођених ваведењске парохије видимо да у мају 1837. у Ваведењу живе два калуђера.²¹ То су јеромонах Матеја Поповић и јеромонах Гедеон Ивановић.

Од марта 1837. до маја 1872. године у манастиру служе стално калуђери (са изузетком марта и априла 1846. године, затим времена од октобра 1849. до јула 1850, када су ваведењску парохију опслуживали свештеници; а у 1868. и 1869. години налазимо, поред калуђера, једног мирског свештеника који врши дужност „настојатеља“). Пада у очи да су се калуђери у овом времену брзо смењивали. Њихово кретање можемо да пратимо према Протоколу рођених који се налази у архиви Скупштине општине у Чачку. Поменућемо неке од њих, који су оставили неки спомен у манастиру или у народу.

Од калуђера највише се задржао у Ваведењу јеромонах Мојсеј Стефановић, који је, са прекидима од јануара 1845. до 1857. и од новембра 1863. до јуна 1864. године, служио у овом манастиру од јула 1841. до марта 1868. године. Изгледа да је 1866. године ишао на хаџилук у Јерусалим, јер крајем те године он се почиње потписивати као хаџија. У народу овога краја оставио је лепе успомене као добар, побожан и смирен монах, чију су наивност сељаци често искоришћавали. Једно време био је старешина манастира, па је купио једну ливаду у Паковраћком пољу, која се по њему звала „Аџијина ливада“ (данас „Аџијина њива“ или „Аџијевина“).

Јеромонах Макарије Александрић провео је у Ваведењу од новембра 1847. до јануара 1851. године. За његово име везана је „Макаријева чесма“, коју је он озидео у селу Риђагама, а која је уклоњена приликом проширења и асфалтирања пута Чачак — Пожега (1961—1963).

Пуних пет година (од јуна 1852. до друге половине 1857) служио је у Ваведењу Исакије Стефановић, који је био и „настојатељ“ манастира. О њему говори један запис на крњој корици Јеванђеља Тројана Гундулића и Радише Митровића, које је штампано у Београду

1552. године. У том запису се каже како је он то Јеванђеље обновио (ваљда повезао и укоричио). Тај запис гласи:

„Свѣ свѣтосѣ Евангелие еже естъ четвороблагвѣстие обновиуъ Изъ синор-
ский Равъ Исакіе Стефановић Јеромонах и Настоятель либа введениа за
свои вѣчны споменъ. 15. февруарий 1854 год. Своеручно Настоятель либа
введениа Исакіе“

Напоменућемо овде да од овог старог Јеванђеља, иначе најста-
рије књиге која је штампана у Београду, недостаје последња страна
поговора. Када је и како ово јеванђеље дошло у овај манастир, није
нам познато.

*

За време јеромонаха Рувима Николајевића и Константина Га-
вриловића Манастирска комисија, која је била одређена од Мини-
старства просвете, извршила је у априлу 1847. године разграничење
манастирског имања и, на основу њеног извештаја, манастир је добио
тапију, коју и данас чува у својој архиви. Поменута тапија гласи:^{21a}
„Александар Карађорђевић, књаз србски на основу закљученија Ма-
настирске комисије, која 21. априла 1847. године у метоху Вавед-
нију са саизоленијем братства и касателни сељана учињено, који се
акт у архиви Попечитељства просвештенија храни, опредељавам са
согласијем Совјета земаљског следујући синор добра метоха вова-
денија:

Од Унке код стјене Пресјелице код воде Сигавца, па с Унке
на Унку уз Јаругу до Унке око бреста, млечике, па око букве, раста
и крушке, до у Бару, на грушницу, одавде у бели поток и низ овај
у саставке, одакле путем на Маринковића виноград, па на Липу и
Унку на другом ћошку реченог винограда, одавде околу упарлога
манастирског к умци код гробља и венцем испод винограда Јована
Томића у граб и дугачку урвину и страном испод воћњака Радисава
Дивљака, те у леску на обали друма код Мораве и уз ову до про-
сјелице.

Иза овога синора има Метох введеније и јоште слиједујући зе-
маља: у брду паковраћском један воћњак од 125 дрвета шљива; један
виноград од 10 мотика и један простор празан од две мотике; и једну
ливаду у пољу паковраћском од 18 коса. Границе ови земаља назна-
чене су у поменутом закљученију Манастирске комисије. Са свима

својим добрима има право метох воведеније располагати и уживати ји онако као што је у често — поменутом закљученију изложено, у чему га нико узнемиравати не може.

С Н^о 1999 од 1847 год.

26 ноемврија 849

у Београду

АЛЕКСАНДАР КАРАЂОРЂЕВИЋ

КЊАЗ СРБСКИ“

Као што видимо из горње тапије, Ваведсење је 1847. године, а свакако и раније, било метох, али нам није познато чији. Стари манастир Градац претворен је у мирску цркву и као такав није имао метохе. Највероватније би изгледало да је овај манастир био метох манастира Сретења, који је у то време, од када га је обновио Нићифор Максимовић, био један од најутледнијих овчарско-кабларских манастира. Његов углед је нарочито порастао када је Нићифор Максимовић постао владика ужички са седиштем у Чачку (1831—1853). Што се тиче имања, рекло би се, према једном попису из 1946. године, да је износило око 60 ха.

Године 1870. манастир је доживео праву катастрофу. Те године срушило се кубе, које више није обновљено. Том приликом упропашћене су многе фреске, а преостали део живописа био је изложен киши и снегу. Када су, 1872. године, предузети радови на оправци цркве, тај посао је поверен нестручњацима. Место кубета начињен је само свод. Тако је овај храм изгубио један значајан архитектонски елемент. Још много тежи губитак претрпео је манастир што се том приликом није водило рачуна о живопису, већ је потпуно упропашћен и скинут да би се зидови прекрили новим малтером и окречили. Оправка манастира је завршена 1875. године. Том приликом приређена је и свечаност у вези са освећењем.²²

Још један тежак удар претрпео је манастир у овом времену. Негде између 1875. и 1880. године избио је пожар, који је прогутао двоспратне конаке око цркве.

*

Једна значајна промена извршена је у мају 1872. године, када је манастир Ваведење постао мирска црква, а парохија предата цркви у Чачку. Отада она се води као III чачанска парохија коју опслужују

свештеници. Истина, било је два покушаја да се Ваведењу врати статус манастира. Тако, од августа 1884. до марта 1885. године била су у манастиру два калуђера, (јеромонаси Павле и Мелентије). А од јула 1927. до јула 1928. године живео је у Ваведењу опет један калуђер (Јосиф Ђирић).

И свештеници су се врло често мењали. Највише се задржао Велимир Белопавловић: од септембра 1889. до краја 1924. године. За време његовог службовања приступило се 1908. године подизању парохијског дома.²³ Новац је добијен продајом 4.500 граничевих стабала из манастирске шуме.^{23а}

По одлуци надлежних власти, приступљено је опет једном реновирању цркве, трећем по реду. Радови око реконструкције почели су 1928. године. Том приликом уклоњена је припрата од дасака („предверије“, како је назива Јоаким Вујић), а на њено место дозидан предњи део са звоником. Срушен је западни зид са последњом преосталом фреском.^{23б} По причању свештеника Стевана Мијушковића, а и по забелешци Сенише Пауновића,²⁴ зид је, у својој ревности да се што пре изврше започети радови, срушио ноћу председник црквене општине Станимир Богдановић, кад је дознао да је у Чачак стигло наређење од власти да се тај зид због фреске не руши. Потом се правдао да је зид срушен пре него што је добио наређење. Радови су завршени у септембру 1930. године, а 21. септембра извршено је освећење.²⁵ Облик који је црква тада добила задржао се до данас.

Још једна промена извршена је 1933. године. По одлуци црквених власти, те године је ваведењска парохија (са селима: Међувршјем, Паковраћем, Риђагама, Парменцом, Бељином и Придворицом) постала потпуно самостална, па се може сматрати да је тада и манастир Ваведење коначно претворен у мирску цркву.

*

И данас стоји под Овчаром као споменик нашег средњег века манастир Ваведење. Векови, који су прохујали, оставили су и на њему тешке трагове. Црква је изгубила кубе, које је представљало значајан архитектонски елемент. Скинута су и два дводелна прозора са јужне и северне стране. Уништене су потпуно фреске које су несумњиво представљале извесну уметничку вредност. И за време другог, као и за време првог светског рата, био је изложен пљачки и уништавању разних ствари од вредности. Године 1972. стари иконостас с

краја XVIII века замењен је новим у дуборезу. То је последња промена која је извршена на цркви.

То би укратко била прича о прошлости овог споменика.

НАПОМЕНЕ

- 1) Вук Ст. Караџић, „Даница“, Беч, 1826, стр. 34.
- 2) „Споменица Чачанске гимназије“, Чачак, 1938, стр. 15—16.
- 3) Јоаким Вујић, „Путешествије по Србији“, прва књига, СКЗ, Београд, 1901, стр. 202.
- 4) Милан Ђ. Милићевић, „Кнежевина Србија“, Београд, 1876, стр. 656.
- 5) Исто.
- 6) П. С. Срећковић, „Записник из овчарских и кабларских манастира“, Гласник СУД, књ. VIII старог реда, Београд, 1869, стр. 99. Натпис о коме је реч гласи:

„Сътвори же се и пописа се сви свети Божествени храми пресвети^а владичици наше^а Богородици приснодѣви Мари коведене въ храми во дни благочестиваго и христоролюбиваго и превисокаго и свѣтороднаго господина све сръбски^а земљи и помору деспота Гюр^а и деспотици Ерини и синов ихъ господина Гоургоур^а и Стефана и деспота Лазара и деспотици Елени въ лето 5122 (6960 = 1452)

Из напомене која следује видимо да је горњи натпис „преписао с оригинала и послао из Старе Србије М. Н. Ставрић“. Изгледа да Ставрић није казао одакле је преписао овај текст, па је Срећковић сматрао да се он односи на наш манастир Ваведене. Међутим, последње делове наведеног натписа објавио је И. Ст. Јацтребов у делу „Стара Србија“ (Споменик СКА, Бгд, 1904, стр. 64) са напоменом да се исти налази над вратима разорене цркве посвећене Ваведену у селу Пећанима, које лежи северно од Призрена око „3 1/2 часа хода“. Исти натпис објавио је у целости Љ. Стојановић („Стари српски записи и натписи“ I, бр. 299, стр. 93) са напоменом: „Натпис над вратима порушене цркве у Пећанима“. Тиме је коначно утврђена Срећковићева заблуда, па је то питање скинуто са дневног реда.

7) М. Валтровић, „Старе српске црквене грађевине“ („Српске илустроване новине“, Нови Сад, 1881, бр. 2, стр. 23).

8) Д. С. Милутиновић, „О старини манастира Петковице“ (Стари-нар за 1885. год., бр. 3, стр. 83).

9) Исто, стр. 82.

10) Влад. Р. Петковић, „Преглед црквених споменика кроз повесницу српског народа“, Београд, 1950, стр. 51.

11) Исто.

12) М. Валтровић, наведено дело, стр. 26.

13) Д. С. Милутиновић, наведено дело, стр. 83 и 88.

14) Јоаким Вујић, наведено дело, стр. 202.

15) Вук Ст. Караџић, наведено дело, стр. 35.

16) Felix Kanitz, »Das Königreich Serbien«, Leipzig, 1904, s. 530.

17) Јоаким Вујић, наведено дело, стр. 202.

18) Исто.

19) В. Ст. Караџић, наведено дело, стр. 35.

20) Јоаким Вујић, наведено дело, стр. 202.

21) Сви даље наведени подаци о персоналном кретању узети су,

МАНАСТИР ВАВЕДЕЊЕ

ако није друкчије наведено, из књига рођених ваведењске парохије, и то: из Књиге рођених 1837—1870, која се налази код матичара Скупштине општине у Чачку, и Књига рођених од 1870. до 1948. која се налази у Месној канцеларији у Парменцу.

21а. Транскрипција је извршена новим правописом.

22. То се види из једне позивнице упућене Фердинанду Крену 6. јуна 1875. године, која је сачувана у архиви Скупштине општине у Чачку. Ту позивницу су потписали: председник Црквеног одбора Глишо Благојевић, члан Филип Ђосић и благајник Петар Шутић, сви из Паковраћа.

23. Симиша Пауновић, „Манастир Ваведење“ („Чачански глас“, 1957, бр. 1, стр. 10).

23а. Те године манастир је поклонио из своје шуме сву кровну конструкцију за подизање нових школа у Јездини и Паковраћу.

23б. По казивању свештеника Стевана Мијушковића и Драга Ђосића, земљорадника из Паковраћа, та фреска је представљала „Страшни суд“ (слично у манастиру Благовештењу).

24. Исто.

25. „Преглед Епархије жичке“ бр. 9 за 1930. год., стр. 289. и бр. 10 за 1930. г., стр. 333.

LE MONASTERE DE VAVEDENJE

Si la gorge d'Ovčar et de Kablar a reçu la dénomination de Mont Athos serbe, c'est en raison des neuf monastères qui s'y trouvent et celui de Vavedenje est l'un d'eux.

L'origine de ce monastère est assez vague, mais l'on présume qu'il date du XIIIe siècle. Il fut construit tout près d'un château du Moyen Age, qui, d'après F. Kanica aurait été érigé sur les ruines d'un castel romain.

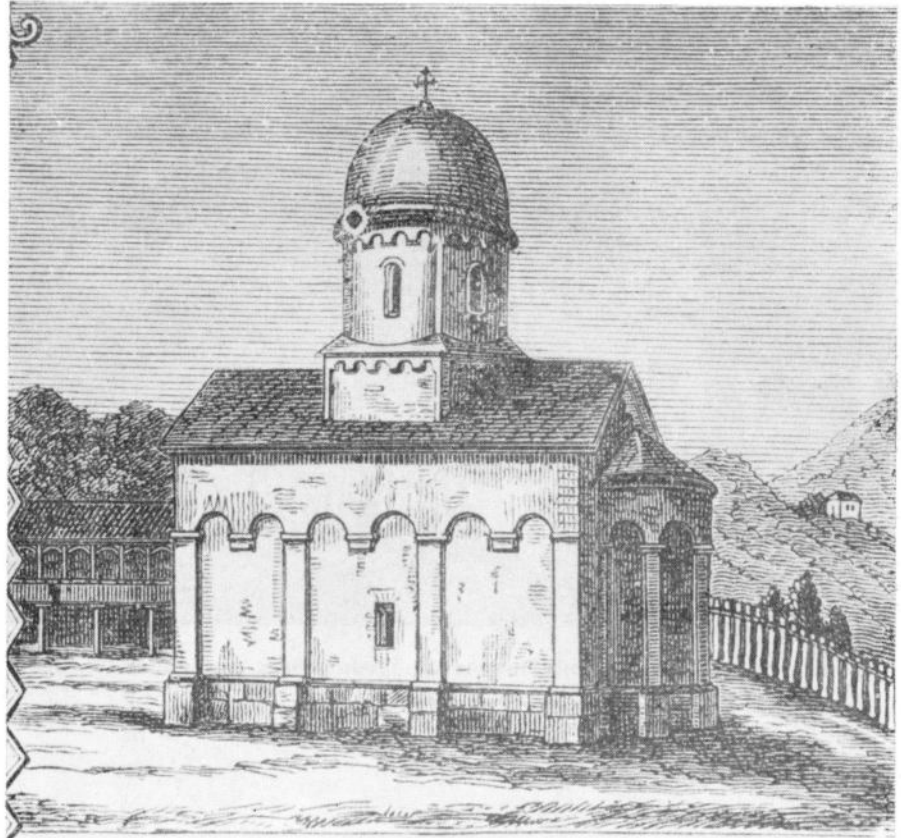
Il était autrefois surmonté d'une petite coupole qui s'est effondrée en 1879 et n'a jamais été reconstruite. Elle était très décorée à l'intérieur, mais les fresques ont, au moment de cet accident été très endommagées. La restauration du monastère (1872—1875) fut confiée à des ouvriers incompetents qui enlevèrent les dernières fresques pour replâtrer et repeindre les murs.

Des éléments architecturaux anciens existent encore, il nous faut souligner la double fenêtre en pierre de l'abside de l'autel décorée d'ornements modestes.

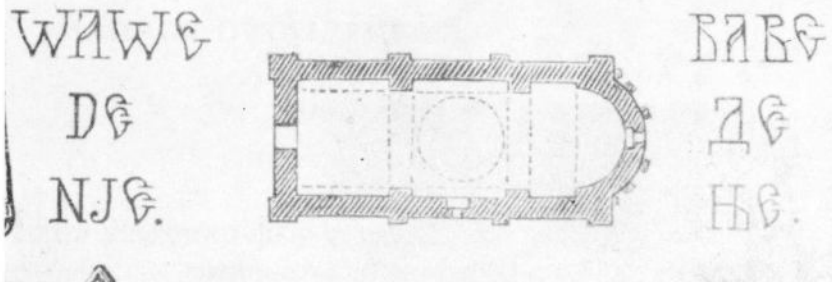
Au temps des Turcs, le monastère fut abandonné et ce n'est qu'un siècle plus tard, en 1797, qu'il fut de nouveau occupé.

Depuis 1872, il a été transformé en église du culte dirigée par un religieux.

Dragomir S. POPOVIĆ

Сл. 1. Манастир Ваведење (цртеж М. Валтровића, Српске илустроване новине, Нови Сад, 1881, бр. 2)

Сл. 2. Манастир Ваведење, југозападна страна

Сл. 3. Манастир Ваведење, југисточна страна

Сл. 4